

Окремі питання кримінально-правового значення співучасті у злочині

Вознюк А.А., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування ННШФПСКМ НАВС

Співучасть у вчиненні злочину - це форма спільної злочинної діяльності, яка здебільшого має вищий ступінь суспільної небезпеки порівняно з учиненням аналогічного злочину одноособово.

Суспільна небезпека умисних спільних дій кількох суб'єктів злочину зумовлена такими чинниками: об'єднанням індивідуальних знань, умінь, навичок співучасників; полегшенням готування до злочину, безпосереднього його вчинення та приховування; здатністю реалізувати мету, яку неспроможна

досягти одна особа; ускладненням виявлення, запобігання, розкриття та розслідування злочинів, учинених у співучасті та ін.

Співучасть у злочині можна розглядати в таких аспектах: 1) як обов'язкову ознаку об'єктивної сторони складу злочину; 2) як кваліфікуючу чи особливо кваліфікуючу ознаку злочину; 3) як обставину, що обтяжує покарання.

Співучасть як обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу злочину здебільшого виражається у створенні злочинних об'єднань, керівництві ними, участі в них чи у вчинених ними злочинах. Цей прояв співучасті у теорії кримінального права відносять до співучасті особливої групи.

Співучасть як кваліфікуюча чи особливо кваліфікуюча ознака злочину представлена в низці статей Особливої частини КК України, в диспозиціях яких передбачено вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою та організованою групою.

Водночас, найбільш небезпечне організоване злочинне об'єднання - злочинна організація - здебільшого не входить до складу цих ознак, оскільки створення та участь в ній визнаються самостійним складом злочину. При цьому окремі діяння за таких обставин кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258-3 КК України та відповідною статтею Особливої частини цього кодексу, що встановлює кримінальну відповідальність за протиправне діяння, учинене учасниками злочинної організації. Відтак, неможливо вчинення злочину учасниками злочинної організації визнавати одночасно самостійним складом злочину і кваліфікуючою чи особливо кваліфікуючою ознакою вчинення певного злочину. Однак, у ч. 5 ст. 143 КК України це правило не дотримано, оскільки встановлено кримінальну відповідальність за участь у транснаціональних організаціях, що займаються порушенням встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини.

Діяння, учинене учасниками злочинної організації зазвичай кваліфікують за частиною статті Особливої частини КК України, що передбачає іншу кваліфікуючу ознаку - вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою та організованою групою.

Вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (частина друга або третя статті 28 КК України) характеризує співучасть як обставину, що обтяжує покарання, передбачену п. 3 ч. 1 ст. 67 КК України.

З одного боку, ця обставина передбачає вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою, а з другого, - вказівка на ч. 2 та 3 ст. 28 КК України означає, що до неї відноситься організована група, і, навпаки, не входить група осіб.

Незважаючи на те, що у ст. 28 КК України виділено чотири форми співучасті (група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група та злочинна організація), які розташовані за ступенем суспільної небезпеки від найменш до найбільш небезпечної, незрозумілим залишається те, що законодавець серед обставин, які обтяжують покарання, передбачив лише дві з них.

Очевидним є те, що злочинна організація як особлива форма співучасті, не може бути обставиною, що обтяжує покарання, оскільки створення та участь у ній визнаються окремими злочинами, тому суд не може ще раз врахувати її при призначенні покарання. Адже відповідно до ч. 4 ст. 67 КК України якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті Особливої частини цього Кодексу як ознака злочину, що впливає на його кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує. Тим більше, що це не просто ознака, а окремий склад злочину.

Однак, недостатньо аргументованою виглядає позиція законодавця з приводу невіднесення групи осіб до обставин, що обтяжують покарання, оскільки, по-перше, це одна з форм співучасті у злочині, яка характеризує підвищений ступінь суспільної небезпеки злочину порівняно з аналогічним діянням, вчиненим одноособово, по-друге, вона вважається кваліфікуючою ознакою низки злочинів, зокрема передбачених ст. 121, 126, 152, 153, 296, 316, 317, 402, 404, 405, 406 КК України.

З урахуванням вищевикладеного пропонуємо п. 3 ч. 1 ст. 67 КК України викласти як «вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою».

Особливості виконання покарань в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз

Войтюк І.В., курсант психологічного факультету ІКВС

Науковий керівник: кандидат психологічних наук Гришина А.В.

Зародження і розвиток пенітенціарних (в'язничних) систем пройшло декілька етапів, для кожного з яких була характерна відповідна реалізація політики в галузі виконання покарань. Пенітенціарні системи включають в себе відповідні атрибути, засоби і заходи фізичного і духовного впливу на особу злочинця. Вони залежать від економічного і політичного устрою відповідної держави і її мети, яку вона становила перед покаранням.

Україна як незалежна і суверенна держава проголосила своїм головним обов'язком необхідність забезпечення прав людини та їх гарантії як найвищих соціальних цінностей в галузі виконання кримінальних покарань. Пенітенціарна система займає певне місце в економічній і соціальній структурах своїх країн залежно від соціального устрою і рівня розвитку. Як свідчить досвід багатьох країн, еволюція і тенденції розвитку пенітенціарної системи були в основному наслідком їх прагнення забезпечити ефективну протидію злочинності.

Як в Україні, так і в Німеччині існує проблема працевлаштування засуджених. Щоб її вирішити, адміністрація встановлює зв'язки з потенційними роботодавцями, зацікавлюючи їх тим, що кожного тижня вони можуть використовувати саме ту кількість робітників, яка їм потрібна на певний час. Відбування покарання у пенітенціарних установах Німеччини відображає виражений диференційований підхід. Всі засуджені за злочини, вчинені проти державного або суспільного устрою, а також за насильницькі дії проти життя та інші, які кримінальний Закон називає небезпечними, тримаються у в'язницях закритого типу. Це основний вид пенітенціарних установ.

Сьогодні пенітенціарні системи зарубіжних країн на перше місце ставлять персонал, адже сучасне вільне поза камерне спілкування засуджених, ускладнює роботу персоналу. Відповідно, потрібна велика координація, персонал повинний краще розуміти мету виправного впливу ув'язнених та свою роль у цьому процесі. Підбір працівників, їх навчання і досягнення ними тих високих стандартів, яким повинний відповідати персонал пенітенціарних служб, є першочерговим завданням пенітенціарної адміністрації.

Аналіз зарубіжного досвіду діяльності системи виконання покарань надав можливість зробити висновок про процес удосконалення відбування покарання. Базуючись на аналізі зарубіжного досвіду та тенденціях